The Greek Review of Social Research

Vol 4 (1970)

4-5

Εξελίξεις εις την αμοιβήν εργασίας

Ιωάννης Καβάσιλας

doi: [10.12681/grsr.506](https://doi.org/10.12681/grsr.506)

Copyright © 1970, Ιωάννης Καβάσιλας

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/).

To cite this article:

Καβάσιλας Ι. (1970). Εξελίξεις εις την αμοιβήν εργασίας. *The Greek Review of Social Research*, 4, 189–201.
<https://doi.org/10.12681/grsr.506>

έξελίξεις εις τὴν ἀμοιβὴν ἐργασίας

ὕπο
Ἰωάννου Καθάσιλα

τέως Γενικοῦ Γραμματέως τοῦ
Ὑπουργείου Ἑργασίας
Προέδρου τοῦ Κοινωνικοῦ Κέντρου Οἰκογενείας
καὶ Νεότητος

Κατὰ καιροῦς, τὸ θέμα τῶν προσαρμογῶν τῶν μισθῶν καὶ ἡμερομισθίων ἐγένετο ἐπικέντρον σοβαρῶν διενέξεων μεταξὺ τῶν ἐργοδοτικῶν καὶ τῶν ἐργατικῶν κύκλων. Αἱ προβλλόμεναι συνήθως ἀκραῖαι ἀπόψεις προεκάλουν ὄξυνσιν τῶν σχέσεων, συνεπείᾳ τῆς ὁποίας δυσχερῶς ἐξευρίσκετο λύσις ἀποδεκτὴ ὑπ' ἀμφοτέρων τῶν μερῶν. Ἡ ἀνάγκη παρεμβάσεως τῆς Πολιτείας ὡς τρίτου μέρους καθίστατο ἀπαραίτητος. Αὕτη ἀπετέλεσεν ἱκανοποιητικὸν παράγοντα ἰσορροπίας, παρασχοῦσα ἅφ' ἐνὸς μὲν τὸ βασικὸν θεσμικὸν πλαίσιον, ἅφ' ἑτέρου δὲ τὴν δυνατότητα ἀντιμετωπίσεως τοῦ προβλήματος ὡς μέρους τῶν γενικωτέρων οἰκονομικῶν καὶ κοινωνικῶν στόχων.

Ἐνταῦθα, περιοριζόμεθα νὰ παρουσιάσωμεν τὰ ὑφιστάμενα στατιστικὰ στοιχεῖα ἐξελίξεως τῆς ἀμοιβῆς ἐργασίας εἰς τὴν μεταποίησιν, προβαίνομεν δὲ εἰς τὴν ἐκτίμησιν τῶν ρυθμῶν μεταβολῆς κατὰ διαφόρους χρονικὰς περιόδους, εἰς σύγκρισιν πρὸς συναφῆ οἰκονομικὰ μεγέθη, ὡς καὶ εἰς τὴν ἐξέτασιν τῆς ἐπιδράσεως ὀρισμένων κοινωνικῶν μεταβολῶν· τέλος, καταβάλλεται προσπάθεια συναγωγῆς συμπερασμάτων χρησίμων διὰ τὸν μελλοντικὸν χειρισμὸν τοῦ θέματος τῆς ἀμοιβῆς ἐργασίας ὡς μεγέθους οἰκονομικῆς καὶ κοινωνικῆς σημασίας.

στατιστικὰ δεδομένα

Τὰ στοιχεῖα ἀμοιβῆς ἐργασίας τὰ ὁποῖα εἶναι διαθέσιμα προέρχονται ἐκ τριῶν πηγῶν: ἐκ τοῦ Ὑπουργείου Ἑργασίας ὡς πρὸς τὰ γενικὰ κατώτατα ὅρια μισθῶν καὶ ἡμερομισθίων ἀπὸ τοῦ ἔτους 1955 ἕως σήμερον· ἐκ τῆς Ἑθνικῆς Στατιστικῆς Ὑπηρεσίας τῆς Ἑλλάδος ὡς πρὸς τὰ μέσα ὁρομίσθια τὰ προκύπτοντα ἐκ τῶν ἀποδογῶν τῶν καταβαλλομένων ἐν τῇ βιομηχανίᾳ καὶ τῇ βιοτεχνίᾳ, ἀπὸ τοῦ ἔτους 1961 ἕως τοῦ 1967· τέλος, ἐκ στατιστικῶν καταστάσεων τοῦ ΙΚΑ ὡς πρὸς τὰ μέσα ἡμερομίσθια ἀνδρῶν, γυναικῶν καὶ μαθητευομένων, ἐν τῇ βιομηχανίᾳ, ἀπὸ τοῦ ἔτους 1955 ἕως καὶ τοῦ 1968.

Ἡ διαμόρφωσις καὶ ἐξελίξις τῶν κατωτάτων ὁρίων ἀμοιβῆς ἐργασίας εἶναι συνυφασμένη μετὰ τὴν ἀνάγκην παρεμβάσεως τῆς Πολιτείας πρὸς μεθόδευσιν τρόπων ἐπιλύσεως τῶν συλλογικῶν ἐργατικῶν διαφορῶν. Ἀπὸ τοῦ ἔτους 1955 καθιερώθη τὸ θεσμικὸν πλαίσιον τὸ ὁποῖον, μετὰ τινῶν δευτερευούσης φύσεως τροποποιήσεων, ἰσχύει καὶ σήμερον. Δι' αὐτοῦ ἐτέθη καὶ πάλιν ἐν ἰσχύϊ ἡ κατὰ τὰ τελευταῖα πρὸ τοῦ πολέμου ἔτη εἰσαχθεῖσα ἀρχὴ τῶν ἐλευθέρων διαπραγματεύσεων, προβλέφθη δὲ παραλλήλως διαδικασία υποχρεωτικῆς διαιτησίας δι' ὅσας περιπτώσεις αἱ μεταξὺ τῶν ἐνδιαφερομένων μερῶν διαπραγματεύσεις δὲν ἀπέληγον εἰς συμφωνίαν καὶ ὑπογραφὴν συλλογικῆς συμβάσεως ἐργασίας.

Ἡ παρεχόμενη δυνατότης πρὸς ἐπίλυσιν τῶν συλλογικῶν ἐργατικῶν διαφορῶν ἐκτείνεται εἰς ἐνρῶτά-την κλίμακα. Αὕτη καλύπτει πάντα τὰ ἐπαγγέλματα

ὡς καὶ πάντας τοὺς κλάδους οικονομικῆς δραστηριότητος.

Ἐκ τῶν ὑφισταμένων στοιχείων περὶ κατωτάτων ὁρίων θὰ ἀναφερθοῦν καὶ θὰ χρησιμοποιηθοῦν μόνον τὰ σχετικὰ πρὸς τὴν ἐξέλιξιν τῶν γενικῶν κατωτάτων ὁρίων ἡμερομισθίων, διὰ δύο κυρίως λόγους: πρῶτον, διότι ἡ συγκέντρωσις εἰς χρονολογικὰς σειράς καὶ ἡ διερευνήσις στοιχείων κατωτάτων ὁρίων ἀμοιβῆς ἐργασίας κατ' ἐπάγγελμα ἢ ἄλλας δομάδας ἐργαζομένων (ὡς εἰς τὰς περιπτώσεις τῶν εἰδικῶν καὶ τοπικῶν ρυθμίσεων) θὰ προεκάλεε ὑπέρμετρον διεύρυνσιν τοῦ πεδίου ἐρεύνης ἀνευ προσδοκίας ἀναλόγου ἀποδόσεως· δεύτερον, διότι κατὰ τὴν ἀπὸ τοῦ ἔτους 1955 ἕως σήμερον περίοδον αἱ ἐκάστοτε προσαυξήσεις τῶν γενικῶν κατωτάτων ὁρίων ἀπετέλεσαν τὴν σπονδυλικὴν στήλην περὶ τὴν ὁποίαν διεμορφοῦτο τὸ ὅλον πλῆγμα τῶν ἐπὶ μέρους κατωτάτων ὁρίων ἀμοιβῆς ἐργασίας.

Αἱ προσαρμογαὶ τῶν γενικῶν κατωτάτων ὁρίων ἡ-

Πίναξ 1. Ἐξέλιξις γενικῶν κατωτάτων ὁρίων ἡμερομισθίων, 1955-1969

Ἔτη	Ἀρρένων	Θηλέων	Μαθητευομένων
Ἡμερομίσθια			
1955	33,00	26,45	13,00
1956	42,00	32,00	16,00
1957	43,00	33,00	17,00
1958	47,50	36,50	18,70
1959	47,50	36,50	18,70
1960	52,00	40,00	21,00
1961	52,00	40,00	21,00
1962	57,00	44,00	24,00
1963	57,00	44,00	24,00
1964	64,00	50,00	30,00 *
1965	64,00	50,00	30,00 *
1966	75,00	60,00	37,50 *
1967	85,00	70,00	41,50 *
1967	90,00	75,00	46,50 *
1968	96,30	80,25	49,755 *
1969	103,50	86,15	53,475 *
1969	103,50	86,15	53,475 *
Δεῖκται ἡμερομισθίων, 1955 = 100			
1955	100,00	100,00	100,00
1956	127,27	120,48	123,07
1957	130,30	124,76	143,85
1958	143,93	137,99	143,85
1959	143,93	137,99	143,85
1960	157,57	151,23	161,53
1961	157,57	151,23	161,53
1962	172,72	166,35	184,61
1963	172,72	166,35	184,61
1964	193,93	189,03	230,76
1965	193,93	189,03	230,76
1966	227,27	226,84	288,40
1967	257,57	264,65	319,23
1967	272,72	283,55	357,69
1968	291,81	303,40	382,73
1969	313,63	326,08	411,34
1969	313,63	326,08	411,34

Πηγή: Ὑπουργεῖον Ἐργασίας

* Μέσος ὁρος ἡμερομισθίων μαθητευομένων.

μερομισθίων ἀρρένων, θηλέων καὶ μαθητευομένων μισθωτῶν, ἀπὸ τοῦ ἔτους 1955 ἕως σήμερον, συνοψίζονται εἰς τὸν πίνακα 1.

Ἡ παράθεσις τῶν στοιχείων αὐτῶν δίδει μίαν ἄμεσον εἰκόνα τοῦ ρυθμοῦ ἐξελίξεως τῶν γενικῶν κατωτάτων ὁρίων τῶν ἡμερομισθίων εἰς τὴν χώραν μας κατὰ τὴν τελευταίαν δεκαετησίαν. Ἡ μεταβολὴ τῶν βασικῶν ἡμερομισθίων μεταξὺ 1955 καὶ 1969 εἶναι περίπου ἡ αὐτὴ διὰ τοὺς ἄρρενας καὶ τὰς θήλειες (213,63% καὶ 226,08% ἀντιστοίχως, ἤτοι μὲ ἐλαφρὰν ὑπεροχὴν τοῦ ποσοστοῦ προσαυξήσεως τοῦ ἡμερομισθίου τῶν θηλέων). Ἡ μεταβολὴ τοῦ ἡμερομισθίου τῶν μαθητευομένων εἶναι σημαντικῶς ἐντονωτέρα (311,34%).

Ἡ ἐξέλιξις τῶν μέσων ἡμερομισθίων ἀρρένων, θηλέων καὶ μαθητευομένων διὰ τὴν περίοδον 1955 ἕως 1968 δίδεται εἰς τὸν πίνακα 2.

Πίναξ 2. Ἐξέλιξις μέσων ἡμερομισθίων

Ἔτη	Ἀρρένων	Θηλέων	Μαθητευομένων
Μέσων ἐτήσιων ἡμερομισθίων			
1955	55,94	36,73	24,68
1956	58,72	37,97	24,14
1957	62,42	39,34	26,58
1958	65,92	42,00	27,08
1959	67,08	42,25	25,17
1960	70,61	43,73	27,06
1961	74,96	46,46	30,11
1962	78,45	50,09	31,86
1963	83,83	53,68	33,81
1964	89,12	57,53	37,87
1965	96,32	60,53	41,72
1966	108,12	66,93	48,54
1967	117,89	76,49	55,26
* 1968	125,87	87,12	61,34

Δεῖκται μέσων ἡμερομισθίων, 1955 = 100

1955	100,00	100,00	100,00
1956	104,09	103,37	97,81
1957	110,65	107,10	107,70
1958	116,86	114,35	109,72
1959	118,91	115,03	101,98
1960	125,17	119,06	109,64
1961	132,88	122,00	122,00
1962	140,84	136,37	129,09
1963	148,61	146,15	136,99
1964	157,99	155,63	153,44
1965	170,57	164,80	169,04
1966	191,67	182,22	196,68
1967	208,99	208,25	223,90
* 1968	223,13	237,19	248,56

Πηγή: ΙΚΑ

* Στοιχεῖα κατ' ἐκτίμησιν.

Καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς ἐξελίξεως τῶν μέσων ἡμερομισθίων διὰ τὴν περίοδον 1955 ἕως 1968 ἡ παράθεσις τῶν στοιχείων δίδει ἱκανοποιητικῶς τὴν πρώτην γενικὴν εἰκόνα τῆς ἀκολουθηθείσης πορείας. Δίδει τὴν εὐκαιρίαν καὶ διὰ τὴν πρώτην σύγκρισιν πρὸς τὰς μεταβολὰς τῶν γενικῶν κατωτάτων ὁρίων.

Πράγματι, παρατηρείται ότι, ενώ τα γενικά κατώτατα όρια ήσαν το έτος 1968 κατά 213,63%, 226,08% και 311,34% ανώτερα έκείνων του 1955, τα μέσα ήμερομίσθια το 1968 ήσαν ανώτερα των μέσων ήμερομίσθων του 1955 μόνον κατά 123,13%, 131,19% και 148,56% αντίστοιχως.

Τέλος, ή χρησιμοποίησις των στοιχείων των μέσων ώρομισθίων των έκτιμωμένων υπό της Έθνικης Στατιστικής Ύπηρεσίας της Έλλάδος καθίσταται έπιβεβλημένη λόγω της έλλείψεως μεθοδολογικής βάσεως εις την συγκέντρωσιν των στοιχείων του ΙΚΑ. Τα στοιχεία της ΕΣΥΕ άναφέρονται εις σχετικώς μικράν περίοδον (1961-1967). Συγκεντρώνται διά δείγματος 1.700 περίπου επιχειρήσεων, αντιπροσωπευτικού του πληθυσμού των επιχειρήσεων μεταποιησέως, των άπασχολουσών δέκα άτομα και άνω, και καλύπτοντος όλόκληρον την Χώραν. Αντιθέτως, το χρησιμοποιούμενον υπό του ΙΚΑ δείγμα είναι λίαν περιωρισμένον, περιλαμβάνον μόνον 123 επιχειρήσεις. Αί τελευταίαι αύται επέλεξαν άνω εφαρμογής δειγματοληπτικής μεθοδολογίας μεταξύ των μεγάλων κυρίως επιχειρήσεων (60% έξ αυτών άπασχολούν 50 άτομα και άνω), από πλευράς δέ γεωγραφικής καλύψεως περιλαμβάνοντο άρχικώς μόν αι Άθήναι και ό Πειραιεύς, βραδύτερον δε και ή Θεσσαλονίκη.

Ο πίναξ 3 δίδει διά την περίοδον 1961 έως 1967 στοιχεία έπι των έρευνών της ΕΣΥΕ και του ΙΚΑ, ως και τας προκύπτουσας διαφοράς διά τούς άρρενας και θήλεις εργάτας.

Πίναξ 3. Μέσα ώρομίσθια έρευνής ΕΣΥΕ και μέσα ήμερομίσθια έρευνής ΙΚΑ

Έτη	ΕΣΥΕ		ΙΚΑ		Διαφοραί
	Μέσον ώρομι- σθιον	Μέσον ήμεροι- σθιον	Μέσον ήμεροι- σθιον		
Άρρένων					
1961	8,8	70,4	77,34		6,94
1962	9,4	75,2	81,76		6,56
1963	10,0	80,0	85,83		5,83
1964	10,7	85,6	91,08		5,48
1965	11,8	94,4	99,85		5,45
1966	13,3	106,4	111,97		5,57
1967	14,5	116,0	119,84		3,84
Θηλέων					
1961	5,7	45,6	47,18		1,58
1962	6,1	48,8	52,33		3,53
1963	6,2	49,6	54,56		4,96
1964	6,7	53,6	59,32		5,72
1965	7,3	59,2	61,44		2,24
1966	8,3	66,4	70,07		3,67
1967	9,8	78,4	78,44		0,04

Έκ του πίνακος 3 προκύπτει ότι, κατά την περίοδον 1961 έως 1964, τα μέσα ήμερομίσθια τα έκτιμώμενα

υπό του ΙΚΑ υπερέχουν κατά προσέγγισιν από 7% - 10% των αντίστοιχών στοιχείων της ΕΣΥΕ. Η ύπερ-οχή αύτη συνεχώς σμικρύνεται, καθισταμένη άσημαντος, διά τα ήμερομίσθια των θηλέων εργάτων κατά το 1967.

Αί διαφοραί αύται είναι δυνατόν να έρμηνευθοῦν ως όφειλόμεναι εις τας εξής αίτίας:

(α) Κατά την περίοδον 1961-1964 ή σταθερά πορεία των γενικών κατωτάτων ορίων ώδήγει εις διαφορισμόν του μισθολογίου των μεγάλων επιχειρήσεων πρὸς τὰ άνω. Έκ της έμπειρίας κρίνεται εύλογος ό διαφορισμός αυτός των μέσων ήμερομισθίων των μεγάλων επιχειρήσεων έναντι του μέσου του συνόλου των επιχειρήσεων.

(β) Η συγκέντρωσις των στοιχείων του ΙΚΑ μόνον εκ των Άθηνών, Πειραιώς και βραδύτερον της Θεσσαλονίκης έρμηνεύει όμοίως την ύπεροχήν των μέσων ήμερομισθίων της έρεύνης του ΙΚΑ. Διαφοραί ήμερομισθίων μεταξύ κέντρου και επαρχιών υιοθετήθησαν επανειλημμένως και υπό των διαιτητικών δικαστηρίων.

(γ) Είς διαφοράς τινας των χρησιμοποιουμένων ορισμών.

Η μείωσις των διαφορών πρέπει να άναζητηθῇ εις τας εξής αίτίας:

(α) Είς την ταχυστάτην άνοδον των γενικών κατωτάτων ορίων από του 1964 και έντεῦθεν, ή οποία προεκάλεσε την συμπίεσιν του άναπτύγματος άμοιβής εργασίας, και

(β) Είς την τάσιν έξομοίωσης των γενικωτέρων οικονομικών συνθηκών και της άμοιβής εργασίας μεταξύ κέντρου και επαρχιών.

έκτιμήσις ρυθμών μεταβολής κατωτάτων και μέσων ήμερομισθίων άρρένων εργάτων

Έκ των άνωτέρω προκύπτει ότι, ενώ αι διαφοραί των μέσων ήμερομισθίων των προκυψάντων εκ των δύο έρευνών είναι σημαντικαί εκ πρώτης όψεως, είναι δυνατόν έν τούτοις να έρμηνευθοῦν κατά το μέγιστον μέρος των εύχρηστων. Ούτω ή έπιλογή των χρησιμοποιηθησομένων διά την έκτίμησιν του ρυθμού μεταβολής της άμοιβής εργασίας στοιχείων θα έξαρτηθῇ περισσότερο έν εκ της περιόδου την όποιαν καλύπτουν και εκ της δυνατότητος συσχετισμού πρὸς τας μεταβολάς των γενικών κατωτάτων ορίων κατά τόν αυτόν χρόνον. Βεβαίως, τα στοιχεία τα παρεχόμενα υπό της έρεύνης της ΕΣΥΕ είναι δυνατόν να θεωρηθοῦν ως περιέχοντα το μικρότερον σφάλμα. Τό περιωρισμένον όμως χρονικόν διάστημα διά το όποιον ταῦτα είναι διαθέσιμα (1961-1967) έμποδίζει την διερεύνησιν δι' όλόκληρον την περίοδον κατά την όποιαν εφαρμόζεται παρ' ήμιν ό θεσμός των έλευθέρων διαπραγματεύσεων και της ύποχρεωτικής διαιτησίας. Ύπό την έπιφύλαξιν λοιπὸν του γεγονότος ότι διά την περίοδον 1961-1967 τα υπό του ΙΚΑ παρεχόμε-

να στοιχεῖα δὲν ἐπαληθεύονται ἐπαρκῶς ἐκ τῶν στοιχείων τῆς ἐρευνῆς τῆς ΕΣΥΕ καὶ λαμβανομένων ὑπ' ὄψιν τῶν γενομένων παρατηρήσεων ἐπὶ τῶν διαφορῶν αὐτῶν, θὰ χρησιμοποιοῦνται διὰ τῆς ἐρευνῆς τοῦ ΙΚΑ σχηματισθεῖσαι χρονολογικαὶ σειραί, ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὰς τοιαύτας τῶν γενικῶν κατωτάτων ὁρίων. Διὰ τὴν παρουσίαν, ὅμως, τῆς ὑφισταμένης διαρθρώσεως τῆς ἀμοιβῆς ἐργασίας θὰ χρησιμοποιηθοῦν τὰ ὑπὸ τῆς ἐρευνῆς τῆς ΕΣΥΕ διαθέσιμα στοιχεῖα.

Ἡ μεταβολὴ τῶν γενικῶν κατωτάτων ὁρίων ἀμοιβῆς ἐργασίας ἀπετέλεσεν εἰς τὴν χώραν μας, ἀπὸ τοῦ 1955 ἕως σήμερον, τὴν ἀπαρχὴν τῆς μεταβολῆς τῶν κλαδικῶν, τοπικῶν, κτλ. ρυθμίσεων κατωτάτων ὁρίων μισθῶν καὶ ἡμερομισθίων. Ὑπῆρξε, τρόπον τινά, ἡ ἡμεπίσθημος ἐκφρασις τῆς ὑπὸ τῆς Πολιτείας ἀσκουμένης ἐκάστοτε πολιτικῆς εἰς τὸν τομέα αὐτόν. Ὡς ἐκ τούτου, παρουσιάζει ἐνδιαφέρον ἡ ἀναζήτησις τῆς ἐντάσεως μετὰ τῆς ὁποίας αἱ ρυθμίσεις τῶν κατωτάτων ὁρίων ἐπηρεάζουν τὰ πράγματι καταβαλλόμενα ἡμερομίσθια καὶ τοῦ χρόνου ὁ ὁποῖος ἀπαιτεῖται διὰ τὴν ὁλοκληρωσιν τῆς διαδικασίας προσαρμογῆς τούτων κατὰ τὰς διαφόρους περιόδους. Πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτόν, τὰ στοιχεῖα κατετάγησαν εἰς τὸν πίνακα 4 κατὰ τρόπον ὥστε νὰ ἐξάγεται εὐχερὲς ὁ χρόνος μεταξὺ δύο διαδοχικῶν προσαρμογῶν γενικῶν κατωτάτων ὁρίων, τὸ ὕψος τοῦ κατωτάτου ὁρίου ἡμερομισθίου ἀρρένων, τὸ ὕψος τοῦ ἀντιστοιχοῦντος μέσου ἡμερομισθίου, ὡς καὶ τὸ ποσοστὸν αὐξήσεως τούτων ἀπὸ προσαρμογῆς εἰς προσαρμογὴν.

Πίναξ 4. Κατώτατα καὶ μέσα ἡμερομίσθια ἀρρένων

Ἡμερομίσθια προσαρμογῆς κατωτάτου ὁρίου	Χρόνος μεταξὺ ρυθμίσεων (μήνες)	Κατ' ἄνωγον ἡμερομισθίων	Αὐξήσις	Μέσος ἡμερομισθίων	Αὐξήσις
			%		%
1.1.55	33			54,40	
24.1.56	13	42	27,27	55,60	2,21
22.8.58	31	47,5	13,10	64,00	15,11
1.9.60	24	52	9,47	70,50	10,16
1.6.62	21	57	9,61	79,13	12,24
1.1.64	19	64	12,28	86,53	9,35
1.1.66	24	75	17,18	101,12	16,86
1.2.67	13	90	20,00	113,43	12,17
1.10.68	20	103,5	15,00	128,68	13,44

Ἀνεκῶς ἐν ὅσῳ ἀμέσως, ὥπως δεῖκνυται καὶ ὁ πίναξ 4, σοβαρὰ δυσέπεια ἐκ τοῦ γεγονότος, ὅτι τὸσον τὰ ποσοστὰ προσαρμογῆς ὅσον καὶ τὰ χρονικὰ διαστήματα τὰ περιλαμβανόμενα μεταξὺ διαδοχικῶν ρυθμίσεων ἦσαν ἄνισα. Πρὸς ἀμβλυνσιν τῆς ἀδυναμίας αὐτῆς ἐγένοντο δύο διάφοροι χειρισμοί: κατὰ τὸν πρῶτον, ἀνεξηγήτη ὁ χρόνος ὁ ὁποῖος ἀπαιτῆται μετ' ἐκάστην προσαρμογὴν γενικῶν κατωτάτων ὁρίων διὰ τὴν πλήρη ἀπορρόφησιν τῶν ποσοστῶν προσαυξήσεως

ὑπὸ τῶν πράγματι καταβαλλομένων ἡμερομισθίων: κατὰ τὸν δεύτερον, ἐγένετο ὑπολογισμὸς δι' ἐκθετικὸν ὑποδείγματος τῆς μέσης μηνιαίας μεταβολῆς τῆς χρονολογικῆς σειρᾶς τῶν μέσων ἡμερομισθίων ἀρρένων, ὡς καὶ τῆς τοιαύτης τῶν γενικῶν κατωτάτων ὁρίων δι' ἐκάστην περίοδον μεταξὺ δύο διαδοχικῶν προσαρμογῶν. Διὰ τὸν ὑπολογισμὸν τῆς μέσης μηνιαίας μεταβολῆς εἰς τὴν σειρὰν τῶν γενικῶν κατωτάτων ὁρίων ἐλήφθη τὸ ἡμερομίσθιον τὸ ἰσχύον μίαν ἡμέραν πρὸ τῆς προσαρμογῆς ὡς ἀρχικὴ ἀξία, ἐνῶ τὸ ἡμερομίσθιον τὸ προκύψαν ἐκ τῆς προσαρμογῆς ἐτέθη ὡς τελικὴ ἀξία κατὰ τὸ πέρας τῆς περιόδου διὰ τὴν ὁποίαν ἰσχύσε: δηλαδὴ κατὰ τὸν πρῶτον χειρισμὸν ἐτηρήθη σταθερὸν τὸ ποσοστὸν προσαρμογῆς, ἐνῶ κατὰ τὸν δεύτερον ὁ χρόνος.

Τὰ ἀποτελέσματα συνοψίζονται εἰς τὸν πίνακα 5.

Πίναξ 5. Χρόνος προσαρμογῆς καὶ μέσος μηνιαίος ρυθμὸς μεταβολῆς ἡμερομισθίων ἀρρένων

Ἡμερομίσθια προσαρμογῆς κατωτάτων ὁρίων	Ποσοστὸν προσαυξήσεως	Χρόνος μεταξὺ προσαρμογῶν (μήνες)	Χρόνος δι' ἀντιστοιχοῦν ἡμερομισθίων (μήνες)	Μέσος μηνιαίον ποσοστὸν προσαυξήσεως κατωτάτων ἡμερομισθίων	Μέσος ἡμερομισθίων
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
24.1.56	27,27	31	51	0,780	0,455
22.8.58	13,10	24	28	0,515	0,400
1.9.60	9,47	21	15	0,435	0,550
1.6.62	9,61	19	20	0,520	0,470
1.1.64	12,28	24	19	0,520	0,650
1.1.66	17,18	13	19	1,230	0,890
1.2.67	20,00	20	34	0,920	0,635
1.10.68	15,00	—	—		
Μέσος χρόνος		21,71	26,57		
Μέσος ποσοστὸν				0,703	0,5786

Ἐκ τῆς ἐπεξεργασίας αὐτῆς προκύπτει ὅτι ὁ ρυθμὸς μεταβολῆς τῶν κατωτάτων ὁρίων ἀρρένων καὶ τῶν ἀντιστοιχοῦντων μέσων ἡμερομισθίων εἰς τὴν μεταποίησιν καθίσταται ταχύτερος ἀπὸ τοῦ 1964 καὶ ἐντέθεν. Κατὰ τὴν διετίαν 1964-1965, τὰ πράγματι καταβαλλόμενα ἡμερομίσθια ἀνῆλθον μετὰ ρυθμὸν ἀνώτερον ἐκείνου τῶν συμβατικῶν ἡμερομισθίων, ἐν συνεχείᾳ ὅμως ἡ ἀνοδος τῶν κατωτάτων ὁρίων ἀνέκτησε τὸ προβάδισμα τὸ ὁποῖον κατὰ κανόνα διετρεῖ, διευρυνθείσης ἐτι περαιτέρω τῆς διαφορᾶς μεταξὺ τῶν ἀντιστοιχοῦντων ρυθμῶν μεταβολῆς. Εἰς τὸν πίνακα 5 ὑπελογίσθησαν ἀσάθμητοι μέσοι τῶν στηλῶν (3), (4), (5) καὶ (6). Ἐκ τῆς στηλῆς (3) προκύπτει ὅτι ὁ μέσος χρόνος ὁ ὁποῖος μεσολαβεῖ μεταξὺ δύο διαδοχικῶν προσαρμογῶν γενικῶν κατωτάτων ὁρίων εἶναι 21,71 μήνες. Ἐκ τῆς στηλῆς (4) προκύπτει ὅτι μέσος χρόνος ὁ ὁποῖος ἀπαιτεῖται πρὸς ἀπορρόφησιν ὑπὸ τῶν πράγματι καταβαλλομένων ἡμερομισθίων τοῦ ἐκάστοτε ποσοστοῦ προσαυξήσεως τῶν κατωτάτων ὁρίων εἶ-

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1. ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΙΣ ΕΞΕΛΙΞΕΩΣ ΜΕΣΩΝ ΚΑΙ ΚΑΤΩΤΑΤΩΝ ΗΜΕΡΟΜΙΣΘΙΩΝ

ναί 26,57 μήνες. Ὁ λόγος τοῦ μέσου χρόνου προσαρμογῆς πρὸς τὸν μέσον χρόνον ἀπορροφήσεως τοῦ ποσοστοῦ ἐκάστης προσαρμογῆς εὐρέθῃ ἴσος πρὸς 81,71%. Ἐκ τῶν στηλῶν (5) καὶ (6), εἰς τὰς ὁποίας ἀναγράφονται μέσα μηνιαῖα ποσοστά προσαυξήσεως, θεωρηθεῖσαν ἀρχικῶς τῶν μεταβλητῶν ὡς συνεχῶν ἐντὸς ἐκάστης περιόδου, εὐρέθησαν ἀντίστοιχοι μέσοι ἐκ 0,703 διὰ τὰ γενικὰ κατώτατα καὶ ἐκ 0,5786 διὰ τὰ μέσα ἡμερομίσθια. Ὁ λόγος τοῦ μέσου μηνιαίου ποσοστοῦ προσαυξήσεως τῶν πράγματι καταβαλλομένων ἡμερομισθίων πρὸς τὸ μέσον μηνιαῖον ποσοστὸν προσαυξήσεως τῶν κατωτάτων ὀρίων εὐρέθῃ ἴσος πρὸς 82,30%.

Καὶ διὰ τῶν δύο χειρισμῶν προκύπτει ὅτι αἱ ἐκάστοτε προσαυξήσεις τῶν γενικῶν κατωτάτων ὀρίων ὁδηγοῦν εἰς προσαυξήσεις τῶν πράγματι καταβαλλομένων ἡμερομισθίων ἢ ἐπιπτώσεις, ἐν τούτοις, περιο-

ρίζεται, περίπου, εἰς τὸ 82% κατὰ μέσον ὅρον τῆς ἀρχικῆς μεταβολῆς.

Τὸ στοιχείον τοῦτο ἐπαληθεύεται καὶ ἀπὸ τὴν σύγκρισιν τῶν δεικτῶν μεταβολῆς τῶν τιμῶν τῶν ὑπ' ὄψιν χρονολογικῶν σειρῶν, θεωρουμένης καὶ πάλιν τῆς σειρᾶς τῶν γενικῶν κατωτάτων ὀρίων ὡς συνεχοῦς. Ἐλήφθη ὡς ἡμερομίσθιον βάσεως διὰ μὲν τὰ κατώτατα ὅρια τὸ ποσὸν τῶν δρχ. 33, ἀντιστοιχοῦν εἰς τὴν 23.1.56, διὰ δὲ τὰ μέσα ἡμερομίσθια κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμερομηνίαν τὸ ποσὸν τῶν δρχ. 55,60. Ἐν συνεχείᾳ ἐθεωρήθη, λόγῳ τῆς ὑποθέσεως ὅτι ἡ μεταβολὴ εἶναι συνεχῆς, τὸ ἡμερομίσθιον τῶν δρχ. 103,5 τὸ θεσπισθὲν τὴν 1.10.68 ὡς τελικὸν τῆς περιόδου ἕως 1.10.70.

Διὰ τὸν προσδιορισμὸν τοῦ μέσου ἡμερομισθίου κατὰ τὴν 1.10.70 ἀπητήθη προβολὴ βάσει τῶν ὑπαρχόντων στοιχείων. Ἐγένοντο τρεῖς ὑποθέσεις. Κατὰ

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 2. ΛΟΓΟΣ ΜΕΣΟΥ ΗΜΕΡΟΜΙΣΘΙΟΥ ΑΡΡΕΝΩΝ ΠΡΟΣ ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΟΝ ΚΑΤΩΤΑΤΟΝ ΟΡΙΟΝ

τὴν πρώτην ἐβεωρήθη ὅτι τὰ στοιχεῖα ἀκολουθοῦν ἐκθετικὸν ὑπόδειγμα τῆς μορφῆς $\psi = \alpha\beta^x$. Ἐχρησιμοποιεῖται τὰ μηνιαῖα στοιχεῖα τῶν ἐτῶν 1956, 1957 καὶ 1958. Ὁ μέσος ἐτήσιος ρυθμὸς μεταβολῆς ἐξετιμήθη εἰς 8,21%. Ἡ προβολὴ εἰς τὰ ἔτη 1969 καὶ 1970 ἔδωκε θεωρητικὰς τιμὰς κατὰ πολὺ ἀφισταμένας τῶν ἐνδείξεων αἱ ὁποῖαι ὑφίστανται ἐκ τῶν πραγματικῶν στοιχείων τῶν πρώτων ἑπτὰ μηνῶν τοῦ ἔτους 1969. Θεωρήσαντες ὅτι κατὰ τὰ ἔτη 1969 καὶ 1970 θὰ ἐμφανισθῇ τάσις γενικωτέρας οἰκονομικῆς ἰσορροπίας προέβην εἰς ὑπολογισμοὺς δι' ὑποδείγματα τῆς μορφῆς $\psi = a + \beta \log x$ καὶ $\log \psi = a + \beta \log x$. Ἀμφότερα ὡδήγησαν εἰς κάμψιν τοῦ ρυθμοῦ αὐξήσεως περισσότερον ἔντονον τῆς ἀναμενόμενης. Τελικῶς, προεκρίθη ἡ υἱοθέτησις εὐθυγράμμου ὑποδείγματος, τὸ ὁποῖον παρέσχεν ἐκτιμήσεις περισσότερον ἐναρμονιζομένας πρὸς τὰ ὑφιστάμενα στοιχεῖα τοῦ 1969. Δεδομένου ὅτι ἡ προβολὴ πραγματοποιεῖται δι' ἕν ἔτος καὶ τρεῖς μῆνας μόνον, τὸ ἐνδεχόμενον σημαντικὸν σφάλματος, ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν ὅτι δὲν θὰ μεταβληθοῦν τὰ γενικὰ κατώτατα πρὸ τοῦ Ὀκτωβρίου τοῦ 1970, μειοῦται εἰς τὸ ἐλάχιστον. Ἐξετιμήθη δι' αὐτοῦ τοῦ τρόπου ὡς μέσον ἡμερομίσθιον ἄρρένων κατὰ τὴν 1.10.1970 τὸ ποσὸν τῶν δρχ. 145,07. Οἱ προκύπτοντες ἐκ τῶν στοιχείων αὐτῶν δέικται μεταβο-

λῆς εἶναι διὰ μὲν τὰ γενικὰ κατώτατα ὅρια ἀνδρῶν 316,63%, διὰ δὲ τὰ μέσα ἡμερομίσθια 260,91%. Ὁ λόγος τοῦ δείκτου μεταβολῆς τῶν μέσων ἡμερομισθίων πρὸς ἐκεῖνον τῶν κατωτάτων ὁρίων εἶναι ἴσος πρὸς 82,4%.

Ἐκ τῆς συγκρίσεως τῶν ἡμερομισθίων τῶν ἀντιστοιχούντων εἰς τὰς δύο σειράς τοῦ διαγράμματος 1 δυνάμεθα νὰ ὑπολογίσωμεν ἐπίσης τὴν σχέσιν μεταξὺ μέσου καὶ κατωτάτου ἡμερομισθίου, θεωροῦντες καὶ πάλιν τὴν μεταβολὴν τῶν γενικῶν κατωτάτων ὁρίων ὡς συνεχῇ ἐντὸς ἐκάστης περιόδου προσαρμογῆς. Οὕτω κατὰ τὴν 24.1.56 ὁ λόγος μέσου ἡμερομισθίου ἀρρένων πρὸς τὸ ἀντίστοιχον κατώτατον ὄριον ἦτο 1,685:1, τὴν 22.8.58 ἦτο 1,524:1, τὴν 1.9.60 ἦτο 1,484:1, τὴν 1.6.62 ἦτο 1,523:1, τὴν 1.1.64 ἦτο 1,518:1, τὴν 1.1.66 ἦτο 1,580:1, τὴν 1.2.67 ἦτο 1,512:1, τὴν 1.10.68 ἦτο 1,430:1 καὶ τὴν 1.10.70 κατ' ἐκτίμην 1,402:1.

Εἰς τὸ διάγραμμα 2 παρατηροῦμεν ὅτι ἡ ἀπόστασις μεταξὺ κατωτάτου καὶ μέσου ἡμερομισθίου εἶναι ἐξαιρετικῶς μικρά, μειουμένη ἐτι περισσότερον διὰ τῆς παρόδου τοῦ χρόνου. Ἐάν τώρα ὑποτεθῇ ὅτι ἡ κατανομὴ τῶν μισθῶν περὶ τὸ μέσον ἡμερομίσθιον εἶναι ἀσυμμετρικὴ, παρουσιάζουσα διόγκωσιν πρὸς τὰ χαμηλὰ ἡμερομίσθια, καὶ διὰ τὸν τρόπον ὥστε εἰς ἀ-

πόστασιν δύο μέσων ἀποκλίσεων τετραγώνου πρὸς τὰ ἄριστερά νὰ περατοῦται ἡ κατανομή (κατώτατον ἡμερομίσθιον) καὶ εἰς ἀπόστασιν τεσσάρων μέσων ἀποκλίσεων τετραγώνου νὰ περατοῦται ἡ κατανομή πρὸς τὰ δεξιὰ (ἀνώτατον ἡμερομίσθιον), τότε εἶναι δυνατόν νὰ ἐκτιμηθῇ προσεγγιστικῶς τὸ ἀνώτατον αὐτὸ ἡμερομίσθιον· διὰ δὲ τῆς συγκρίσεως πρὸς τὸ ἴσχυον κατώτατον ἡμερομίσθιον νὰ ἐκτιμηθῇ καὶ τὸ ὑφιστάμενον ἀνάπτυγμα εἰς τὴν ἀμοιβὴν ἐργασίας τῶν ἄρρένων ἐργατῶν.

Λαμβάνοντες τὸ κατώτατον ἡμερομίσθιον τῆς 30ῆς Σεπτεμβρίου 1968 ὕψους δρχ. 90 καὶ τὸ ἀντίστοιχον μέσον ἡμερομίσθιον ὕψους δρχ. 128,68, τότε, βάσει τῆς υἰοθετηθείσης ὑποθέσεως περὶ τῆς μορφῆς τῆς κατανομῆς τῶν μισθῶν—ἡ ὁποία δέχεται ἀσυμμετρίαν περισσότερον, ἴσως, ἔντονον τῆς ὑφισταμένης πράγματι—ἡ μέση ἀπόκλισις τετραγώνου θὰ εἴναι ἴση πρὸς δρχ. 19,34, τὸ δὲ ἀνώτατον ἡμερομίσθιον ἴσον πρὸς δρχ. 206,04. Ἦτοι σχέσις μεταξύ ἀνωτάτου καὶ κατωτάτου ἡμερομισθίου ὡς 2,29 : 1.

Τὸ φαινόμενον ὅμως αὐτὸ, ὁρεϊζόμενον εἰς τὴν ἐπὶ μακρὸν ἔλλειψιν οὐσιαστικῆς πολιτικῆς μισθῶν καὶ ἡμερομισθίων, πρέπει νὰ ἐξετασθῇ μετ' ἰδιαίτερας προσοχῆς, διότι ἡ οἰκονομία τῆς Χώρας ἔχει ἤδη ἀνάγκην προσφορᾶς ἐργασίας ποιοτικῶς ὑψηλοτέρας βαθμίδος, ἡ ἀνάγκη δὲ αὕτη θὰ καθίσταται εὐρύτερα καὶ ἔντονωτέρα, λόγῳ τῶν ἐπιτυγχανομένων ὑψηλῶν ρυθμῶν ἀναπτύξεως, ἐπενδύσεων καὶ ἀπορροφήσεως τεχνολογικῶν ἐξελιξεως. Ἀλλ' ἡ τοιαύτη ἱσποδύσις τῶν ἡμερομισθίων δὲν θὰ ἀποτελέσῃ βεβαίως κίνητρον πρὸς ἐξειδικευσιν καὶ ἀνοδὸν εἰς τὴν κλίμακα τῆς ἱεραρχίας τῶν μισθῶν, οὔτε πρὸς ἀνάπτυξιν αἰσθημάτων ἐξορίνης καὶ καλυτέρας ἀποδόσεως.

ἐκτιμήσεις ρυθμῶν μεταβολῆς ἀμοιβῆς ἐργασίας κατὰ διαφόρους περιόδους

Εἰς τὰ ἀνωτέρω ἀνεξηγήτησαν οἱ ρυθμοὶ μεταβολῆς κατωτάτων καὶ μέσων ἡμερομισθίων, ὁ ἀπαιτηθεὶς χρόνος διὰ τὴν ὁλοκλήρου τῆς διαδικασίας προσαρμογῆς, αἱ ἐπιπτώσεις καὶ ἡ ἔντασις αὐτῶν. Ἐγένετο ἐπίσης βάσει ὠρισμένων ὑποθέσεων ἐκτίμησις τῆς σχέσεως μεταξύ κατωτάτων καὶ ἀνωτάτων ἡμερομισθίων ἄρρένων ἐργατῶν. Θὰ ἦτο ἐνδιαφέρον ἡ αὕτη ἐργασία νὰ ἐπανελαμβάνετο καὶ διὰ τῆς ἐξελιξείσιν τῆς ἀμοιβῆς ἐργασίας τῶν ἐργατριῶν. Ἐν τούτοις, θὰ ἦτο δυνατόν καὶ δι' ἄλλης ἐποπτείας νὰ σημειωθῇ ὅτι τὰ κατώτατα ὅρια τῆς ἀμοιβῆς ἐργασίας τῶν γυναικῶν ἐκινήθησαν ταχύτερον ἀπὸ τοῦ 1964 καὶ ἐντεύθεν. Ἡ ἐπίπτωσις τῶν ἐκάστοτε προσαρμογῶν ὑπῆρξε ταχύτερα ἀπὸ ὅτι εἰς τοὺς ἄρρενας. Τὸ ποσοστὸν ἐπιπτώσεως, ὅμως, εὐρίσκεται εἰς τὰ αὐτὰ περίπου ὅρια τὰ ὅποια προσδιωρίσθησαν καὶ διὰ τὰ ἡμερομίσθια τῶν ἄρρένων ἐργατῶν. Τέλος, ἡ σχέσις μεταξύ κατωτάτου καὶ ἀνωτάτου ἡμερομισθίου γυναικῶν προφανῶς ὑπολείπεται τῆς ἀντιστοίχου σχέσεως τῆς

ὑφισταμένης εἰς τὰ ἡμερομίσθια ἄρρένων ἐργατῶν.

Κατωτέρω θὰ καταβληθῇ προσπάθεια νὰ ἐρευνηθοῦν αἱ μεταβολαὶ εἰς τὴν ἀμοιβὴν ἐργασίας αἱ ὁποῖαι ἐπῆλθον κατὰ τὰς διαφόρους φάσεις τῆς ἐλληνικῆς οἰκονομίας ἀπὸ τοῦ 1955 καὶ ἐντεύθεν, ὅτε ἤρχισεν ἐφαρμοζόμενος καὶ πάλιν ὁ θεσμὸς τῶν ἐλευθέρων διαπραγματεύσεων καὶ τῆς διατησίας.

Κατὰ τὴν πρὸ τοῦ 1955 περίοδον ἡ Χώρα διήνυσεν τὴν πρώτην φάσιν τῆς ἀνασυγκροτήσεως, ἡ ὁποία ἤρχισεν ἀμέσως μετὰ τὴν καταστολὴν τῆς τρίτης κατὰ σειράν κομμουνιστικῆς ἀνταρσίας.

Ἡ δευτέρα φάσις ἦτο ἐκείνη κατὰ τὴν ὁποῖαν ὠφείλετο ἀπαραιτήτως ἔμφρασις εἰς τὴν ἐπενδυτικὴν προσπάθειαν, τὴν συγκέντρωσιν κεφαλαίων, τὴν ἀποκατάστασιν νομισματικῆς σταθερότητος καὶ τὴν δημιουργίαν βασικῶν συνθηκῶν οἰκονομικῆς ἰσορροπίας, ὥστε νὰ δυνηθῇ ἡ Χώρα νὰ εἰσέλθῃ εἰς περίοδον σταθερᾶς ἀναπτύξεως. Κατὰ τὴν περίοδον αὐτὴν ἡ ἐργατικὴ τάξις ἀπεδέχθη τὴν θέσπισιν χαμηλῶν μισθῶν καὶ ἡμερομισθίων, βραδέων ρυθμῶν προσαρμογῆς αὐτῶν, ἀπέφυγε τὴν διεκδικήσιν κοινωνικῶν παροχῶν, ἐνῷ ταυτοχρόνως ἐπέδειξε τὴν καλυτέραν δυνατὴν ἀπόδοσιν εἰς τὴν ἐργασίαν. Ἡ προσφορά αὕτη τῆς ἐργατικῆς τάξεως ὑπῆρξεν ἀναμφισβητήτως πολὺτιμος καὶ σημαντικὴ, ἀπεικονίζεται δὲ ἐναργῶς εἰς τὰ παρατιθέμενα κατωτέρω στοιχεῖα.

Κατὰ τὰ ἔτη 1955-1961 τὸ μέσον ἐτήσιον ποσοστὸν προσαρμογῆς τῆς ἀμοιβῆς ἐργασίας ἦτο περίπου 4,86% διὰ τοὺς ἄρρενας ἐργάτας καὶ σχεδὸν 4% διὰ τὰς θήλεις. Κατὰ τὴν αὐτὴν περίοδον ὁ δείκτης κόστους ζωῆς ἀνῆλθεν ἀπὸ 100 εἰς 113,66, ἐνῷ τὸ ἀκαθάριστον ἐγχώριον προϊόν παρουσίασεν ἀνοδικὴν μεταβολήν, εἰς τρεχοῦσας δραχμάς, ἐξ 62,10%. Ἡ μεταβολὴ διὰ τὸ ἀκαθάριστον ἐθνικὸν εἰσόδημα τὸ ἐναπομένειν μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τοῦ ἐκ πρωτογενοῦς παραγωγῆς προερχομένου εἶναι ἐπὶ μεγαλυτέρας, ἀνερχομένη εἰς 69,80%. Δέον ἐπίσης νὰ σημειωθῇ ὅτι αἱ ἀκαθάριστοι ἐπενδύσεις παγίου κεφαλαίου παρουσίασαν αὐξησιν μετὰ τοῦ 1955 καὶ 1961 ἐξ 166,76%.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω βασικῶν μεγεθῶν συνάγεται ὅτι κατὰ τὴν περίοδον αὐτὴν ἡ προσπάθεια τῆς Χώρας ἀφιερώθη πράγματι εἰς τὴν δημιουργίαν κυρίως κεφαλαιουχικοῦ ἐξοπλισμοῦ καὶ συνθηκῶν οἰκονομικῆς σταθερότητος. Εἰς τὸ διάγραμμα 3 ἀπεικονίζονται οἱ δείκται τοῦ ἀκαθάριστου ἐθνικοῦ εἰσοδήματος, τῶν μέσων ἡμερομισθίων ἄρρένων καὶ θηλέων καὶ τοῦ δείκτου κόστους ζωῆς. Εἰς τὸ διάγραμμα καθίσταται λίαν ἐμφανὴς ἡ σημειούμενη ὑπεροχὴ εἰς τὸν ρυθμὸν μεταβολῆς τοῦ ἀκαθάριστου ἐθνικοῦ εἰσοδήματος ἔναντι τῶν μεταβολῶν τῆς ἀμοιβῆς ἐργασίας. Διὰ τὰ ἡμερομίσθια τῶν ἐργατριῶν ἡ μεταβολὴ εἰς τὸν ρυθμὸν τὴν περίοδον, καθίσταται σχεδὸν ἀσημαντος (12,39%), μετὰ τὸν ἀποληθωρισμὸν τῆς σειρᾶς διὰ τοῦ δείκτου κόστους ζωῆς.

Ἡ ἐπομένη περίοδος, ἡ ὁποία εἶναι δυνατόν νὰ θεωρηθῇ ὡς παρουσιάζουσα ἰδιαίτερα χαρακτηριστικά,

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3. ΔΕΙΚΤΑΙ ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ, ΑΜΟΙΒΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΣΤΟΥΣ ΖΩΗΣ, ΕΤΗ 1955-1961

εἶναι ἡ περιλαμβάνουσα τὰ ἔτη 1962-1966. Κατὰ τὴν περίοδον αὐτὴν παρατηρήθησαν φαινόμενα ὀριμάνσεως τῆς οἰκονομίας. Ἡ ὑψιζήμενη ζήτησις ἐργατικῶν χειρῶν, ἰδίᾳ εἰδικευμένων ἐργατῶν, ἡ δημιουργία συνθηκῶν πλήρους σχεδὸν ἀπασχολήσεως εἰς τινὰς περιοχὰς ἢ κλάδους οἰκονομικῆς δραστηριότητος καὶ ἡ ἔξαρσις εἰς ἀνησυχητικὰ ὕψη τοῦ ρυθμοῦ μεταναστεύσεως ἀπετέλεσαν τὰς κυριωτέρας μεταβολάς. Αἱ ἐπιπτώσεις ἐπὶ τῆς ἀμοιβῆς ἐργασίας καὶ τῆς οἰκονομίας ὑπῆρξαν σημαντικαί. Εἰς τὰ ἐπαγγέλματα ὅπου προεκλήθη στενότης εἰδικευμένων ἐργατικῶν χειρῶν (κατασκευαί, ναυπηγήσεις, βασικαί με-

ταλλουργικαὶ ἐργασίαι, κτλ.) παρατηρήθη ταχύτερα ἀνόδος τῶν ἡμερομισθίων, ἡ ὁποία ἀπετέλεσε πόλον ἐλξεως διὰ τοὺς λοιποὺς ἐργαζομένους. Ἡ μετανάστευσις ἀφήρεσεν ἐκ τῆς ἀγορᾶς ἐργασίας τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ πλεονάζοντος ἐργατικοῦ δυναμικοῦ, οὕτω δὲ προεκλήθη καὶ ἐκ τοῦ λόγου αὐτοῦ τάσις ἀνόδου τῆς ἀμοιβῆς ἐργασίας. Ὁ συνεχισθεὶς ὑψηλὸς ρυθμὸς ἀνόδου τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος, ἰδίᾳ εἰς τὸν δευτερογενῆ τομέα, ἐπέτρεψε τὸν ἀνταγωνισμόν μεταξὺ τῶν ἐπιχειρήσεων διὰ τὴν ἐξασφάλισιν ἐργασίας ὅσον τὸ δυνατόν ὑψηλοτέρας στάθμης ἐξειδικεύσεως.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 4. ΔΕΙΚΤΑΙ ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ, ΑΜΟΙΒΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΣΤΟΥΣ ΖΩΗΣ, ΕΤΗ 1962-1966

Τέλος, αϊ εργοδοτικά όργανώσεις έδέχθησαν νά ικανοποιήσουν ούσιαστικώτερον τά αίτήματα τής εργατικής τάξεως, ή δέ Πολιτεία απέδεδθη τήν ταχύτεραν άνοδον τών μισθών και ήμερομισθίων, υπό τόν όρον τής μη υπερβάσεως τών όρίων άντοχής τής οικονομίας.

Είς τό διάγραμμα 4 άπεικονίζονται οί δείκται μεταβολών τών μέσων ήμερομισθίων άρρένων και θηλέων, ως και οί δείκται κόστους ζωής και ακαθάριστου εθνικού εισοδήματος κατά τά έτη 1962-1966.

Έκ τής συγκρίσεως τών σειρών αυτών πρός τās τού διαγράμματος 3 παρατηρούμεν ότι αϊ καμπύλαι αϊ άναφερόμεναι εις τήν άμειβήν εργασίας, αίτοι ευρίσκονται κάτω τής καμπύλης τού δείκτου ακαθάριστου εθνικού εισοδήματος, κινούνται με σημαντικώς ταχύτερον ρυθμόν πρός τά άνω. Έξ ύπολογισμών επί τή βάσει τών μηνιαίων δεδομένων προκύπτει μέ-

σον έτήσιον ποσοστόν αύξήσεως κατά τά έτη 1962 και 1963 διά τούς άρρενας έξ 6%, κατά δέ τά έτη 1964, 1965 και 1966 έξ 9,5%. Ταύτα έναντι τής μέσης έτησίας αύξήσεως εκ 4,86% τής προηγούμενης περιόδου. Διά τās θήλεις έχομεν μέσον έτήσιον ποσοστόν αύξήσεως έξ 7,50% δι' όλόκληρον τήν περίοδον 1962-1966, έναντι μέσης έτησίας μεταβολής εκ 4,0% διά τήν προηγούμενην έπταετίαν. Ό δείκτης κόστους ζωής διετηρήθη ικανοποιητικώς σταθερός, πλην τών δύο τελευταίων ετών τής περιόδου, κατά τά όποια εκινήθη με ρυθμόν ταχύτερον τού έπιτρεπομένου. Αϊ ακαθάριστοι επενδύσεις παγίων κεφαλαίων μεταξύ 1962 και 1966 παρουσίασαν αύξησιν έξ 75,22%, γεγονός τó όποιον σημαίνει ότι ό μέσος έτήσιος ρυθμός μεταβολής τού μεγέθους αυτού έσημείωσε σημαντικήν κάμψιν έναντι τής προηγούμενης περιόδου.

Τέλος, ή περίοδος 1967-1969 παρουσιάζει τά έξής

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5. ΔΕΙΚΤΑΙ ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ, ΑΜΟΙΒΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΣΤΟΥΣ ΖΩΗΣ, ΕΤΗ 1967-1969

χαρακτηριστικά: πλήρη ἀποκατάστασιν τῆς νομισματικῆς ἰσορροπίας, ἀπορρόφησιν τῶν ἐπιπτώσεων τῆς κάμψεως τῶν ρυθμῶν ἀνόδου τῶν οἰκονομῶν τῆς δυτικῆς Εὐρώπης, ἀπὸ δὲ τοῦ 1969 ἐκ νέου ἐπιτάχυνσιν τοῦ ρυθμοῦ ἀναπτύξεως τῆς ἐλληνικῆς οἰκονομίας. Ταυτοχρόνως, ἡ ἀμοιβὴ ἐργασίας ἐκινήθη ταχέως πρὸς τὰ ἄνω, ἐσημειώθη δὲ μέση ἐτησίᾳ αὐξήσις ἐξ 7,25 % διὰ τοὺς ἄρρενας καὶ ἐξ 11,75 % διὰ τὰς θήλειες.

Αἱ μεταβολαὶ αὗται, ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὰς ἐξελίξεις τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος καὶ τοῦ δείκτη κόστους ζωῆς παρουσιάζονται εἰς τὸ διάγραμμα 5. Εἰς

τὸ διάγραμμα παρατηρεῖται ὅτι οἱ ἀπαικονιζόμενοι χρηματικοὶ μισθοὶ εἶναι καὶ πραγματικοί, λόγῳ τῆς ἀσημάντου μετακινήσεως τοῦ δείκτη τιμῶν καταναλωτοῦ. Ἐπίσης, πρέπει νὰ σημειωθῇ ἡ διὰ πρώτην φοράν παρατηρουμένη οὐσιαστικὴ ὑπεροχὴ εἰς τὸν ρυθμὸν μεταβολῆς τῶν ἡμερομισθίων τῶν θηλέων ἔναντι τοῦ ρυθμοῦ μεταβολῆς τῶν ἡμερομισθίων τῶν ἀρρένων.

Τὸ γεγονός ὅτι ὁ ρυθμὸς αὐτὸς μεταβολῆς εἶναι σημαντικῶς ἀνώτερος καὶ ἀπὸ τὸν ρυθμὸν αὐξήσεως τοῦ ἀκαθάριστου ἐθνικοῦ εἰσοδήματος κατὰ τὰ ὑπ' ὄψιν ἔτη, δὲν δύναται νὰ δικαιολογήσῃ ἀνησυχίας

διαταράξεως τών γενικωτέρων οικονομικών μεγεθών, δεδομένου ότι η άποκατάστασις του ήμερομισθίου τών θηλέων μισθωτών εις έν ανώτερον επίπεδον ισοροπίας άπτετέλει χρέος, τρόπον τινά, προς αυτάς.

διάρθρωσις της άμοιβής εργασίας

Μετά την διαχρονικήν διερεύνησιν της εξελίξεως της άμοιβής εργασίας, ή οποία επεχειρήθη ανωτέρω, κρίνεται σκόπιμον νά αναφερθούν και αί ύφιστάμεναι πληροφορίαι ώς προς την διάρθρωσιν της. Προς τόν σκοπόν αυτόν θά χρησιμοποιηθούν τά στοιχεΐα της ΕΣΥΕ τών έτών 1965, 1966 και 1967.¹

Θά εξετασθί πρώτον ή ιεράρχησις της άμοιβής εργασίας κατά κλάδους οικονομικής δραστηριότητος. Θεωρητικώς έχει αναγνωρισθί πλέον ότι ή άγορά εργασίας δέν υπήρξε ποτέ ενιαία. Αί διαφοραί εις την άμοιβήν εργασίας υπεγράμμιζον άνεκαθεν τουτο, ή δέ στατιστική έρευνα δέν συνεχεία επέτρεψε τόν καθορισμόν του ύψους τών διαφορών, τόν έντοπισμόν τών κλάδων οικονομικής δραστηριότητος εις τούς όποιους παρατηρούνται αύται και την συναγωγήν συμπερασμάτων περί τά αίτια τά προκαλούντα τούς διαφορισμούς αυτούς.

Η ΕΣΥΕ συγκεντρώνει ένδιαφέροντα στοιχεΐα τόν εκ της ειδικής τριμηνιαίας έρευνής καταστημάτων όσον και εκ της βιομηχανικής έρευνής. Έξ αυτών τά αναφερόμενα εις τούς άρρενας εργάτας δεικνύουν, διά τό 1967, άποκλίσεις εκ της μέσης άμοιβής εργασίας μέχρι και 33,1% προς τά άνω, ένθί ή προς τά κάτω άποκλίσις φθάνει μόνον τό 15,2%. Η πληροφορία αύτή επαληθεύει, κατά τινα τρόπον, και την υιοθετηθείσαν ανωτέρω υπόθεσιν περί της κατανομής τών μισθωτών άναλόγως του ήμερομισθίου. Διά τάς θήλεις αί άποκλίσεις παρουσιάζουν αντίθετον κατεύθυνσιν, ήτοι έως 11,2% προς τά άνω και έως 13,3% προς τά κάτω. Έκ τών στοιχείων τούτων τεκμαίρεται έλαφρά άρνητική άσυμμετρία εις την κατανομήν τών θηλέων άναλόγως του ήμερομισθίου, επαληθεύεται δέ και ή άποψις ότι τό ανάπτυγμα μεταξί ανωτάτης και κατωτάτης τιμής ήμερομισθίου είναι έτι μικρότερον εκείνου της άμοιβής τών άρρένων.

Οί κλάδοι βιομηχανίας-βιοτεχνίας με τάς ύψηλότερας και χαμηλότερας άμοιβάς εργασίας εμφανίζονται εις τούς πίνακας 6 και 7. Εις τόν πίνακα 6 ύπελογίσθησαν αί άποκλίσεις του μέσου ώρομισθίου άρρένων εργατών εκάστου κλάδου εκ του γενικού μέσου ώρομισθίου άρρένων, εις δέ τόν πίνακα 7 έγένοντο οί αύτοί ύπολογισμοί έπι τών ώρομισθίων τών θηλέων μισθωτών.

Η εμφανιζόμενη εις τούς πίνακας 6 και 7 ιεράρχησις της άμοιβής εργασίας άποτελεί φαινόμενον τό δ-

1. Τά στοιχεΐα εμφανίζονται εις πίνακας διαμορφωθέντας υπό του Σ. Μ. Χατζόγλου εις την λίαν ένδιαφέρουσαν μελέτην του 'Η διάρθρωσις της άμοιβής εργασίας τών μισθωτών εις την βιομηχανίαν-βιοτεχνίαν', Αθήναι 1969.

Πίναξ 6. Κλάδοι βιομηχανίας-βιοτεχνίας με ύψηλότερας και χαμηλότερας άμοιβάς άρρένων εργατών, έναντι του γενικού μέσου όρου άρρένων τό έτος 1967

Κλάδοι

με ύπεροχήν		
34	Βασικών μεταλλουργικών	33,1%
28	Έκτυπώσεων και εκδόσεων	31,0%
32	Παραγώνων πετρελαίου και άνθρακος	18,6%
31	Χημικών προϊόντων	9,0%
33	Προϊόντων εκ μη μεταλλικών όρυκτών	8,3%
με ύστέρησιν		
26	Έπίπλων	15,2%
25	Ξύλου και φελλού	14,5%
36	Μηχανών και συσκευών εκτός ηλεκτρικών	11,7%
24	Είδων ένδυμασίας και ύποδησεως	11,4%

Πίναξ 7. Κλάδοι βιομηχανίας-βιοτεχνίας με ύψηλότερας και χαμηλότερας άμοιβάς θηλέων εργατών, έναντι του γενικού μέσου όρου θηλέων τό έτος 1967

Κλάδοι

με ύπεροχήν		
32	Παραγώνων πετρελαίου και άνθρακος	11,2%
28	Μεταφορικών μέσων	10,2%
36	Μηχανών και συσκευών εκτός ηλεκτρικών	7,0%
23	Υφαντικών ειδών	3,1%
με ύστέρησιν		
27	Χάρτου	13,3%
25	Ξύλου και φελλού	9,2%
26	Έπίπλων	9,2%
39	Λοιπών ειδών	5,1%
28	Έκτυπώσεων και εκδόσεων	5,1%

ποίν, ώς προκύπτει εκ τών σχετικών στατιστικών πληροφοριών, παρατηρείται εις διεθνή κλίμακα. Η φύσις τών είναι καθαρώς οικονομική και είναι δυνατόν νά έρμηνευθί βασικώς ώς άκολουθώς. Η άνοδος της βιομηχανικής και βιοτεχνικής παραγωγής έστηρίχθη εις την συγκέντρωσιν και έν συνεχεία την διαφοροποίησιν της προσφερομένης εργασίας. Η διαφοροποίησις με την πάροδον του χρόνου έγένετο περισσότερο έντονος, απαιτούσα μακροχρόνιον μαθητείαν ή εκπαίδευσιν ή άμφότερα. Πρώτος λοιπόν λόγος διά την διάφορον άμοιβήν εργασίας είναι τό διάφορον επίπεδον ποιότητος της. Δεύτερος λόγος: Κατά την πορείαν της οικονομικής ανάπτυξεως ώρισμένοι κλάδοι οικονομικής δραστηριότητος λαμβάνουν τό προβάδισμα. Οί κλάδοι αυτοί, άναπτυσσόμενοι με ρυθμόν ταχύτερον του μέσου όρου ολοκλήρου της οικονομίας, άπορροφούν εκ τών πρώτων τάς υπό της τεχνολογίας παρεχόμενας βελτιώσεις. Ούτω δημιουργείται ή ανάγκη χρησιμοποίησεως εύφυών, εύπροσαρμοστών εις νέας μεθόδους και ειδικευμένων εργατών.

Κατά συνέπειαν, συγκεντρούνται εις τούς κλάδους αυτούς εργάται εκ τών κατηγοριών κυρίως εκείνων αί όποίαι δύνανται νά επιτύχουν άποδοχάς άνω του μέσου. Τρίτος λόγος: Οί κλάδοι αυτοί, δέ άναπτυσσόμενοι και εκμεταλλευόμενοι συνήθως νέους τομείς

τῆς ἀγορᾶς, παρουσιάζουν ὑψηλότερα περιθώρια κερδῶν, παρέχοντες ἐκ τοῦ λόγου τούτου μετὰ περισσοτέρας ἐπιχειρήσεις αὐξήσεις μισθῶν καὶ ἡμερομισθίων, ἐπιδόματα παραγωγῆς, ἐκτάκτους παροχὰς καὶ λοιπὰ οἰκονομικὰ ἢ κοινωνικὰ ὀφέλη. Τέλος, ἡ ἐκ τῶν προαναφερθέντων λόγων δημιουργουμένη ὑπεροχὴ ἀμοιβῆς ἐργασίας εἰς τοὺς κλάδους αὐτοὺς ἐντείνεται εἰς περιόδους πλήρους ἀπασχολήσεως ἢ ἔστω εἰδικῶν στενοτήτων, λόγῳ τοῦ ἀναπτυσσομένου ἀνταγωνισμοῦ τῆς ομάδος τῶν ἡγούμενων κλάδων οἰκονομικῆς δραστηριότητος πρὸς τὰς λοιπὰς ομάδας, ἀλλὰ καὶ τὸν ἐπιχειρήσεων μεταξὺ τῶν ἐντὸς τῆς αὐτῆς ομάδος. Ἡ ἐπιτυγχανομένη ὁμως σχετικὴ βελτίωσις τῆς θέσεως κατηγοριῶν τινῶν ἀπασχολουμένων, λόγῳ τῶν συγκυριακῶν αὐτῶν περιστάσεων, κατὰ κανόνα διατηρεῖται καὶ μετὰ τὴν χαλάρωσιν τῶν στενοτήτων εἰς τὴν ἀγορὰν ἐργασίας ἢ τὸ μέρος τὸ ὁποῖον ἀπόλλυται εἶναι ἐλάχιστον.

Πρέπει να σημειωθῇ ἐπίσης ὅτι οἱ παρατηρούμενοι διαφορισμοὶ εἰς τὴν ἀμοιβὴν ἐργασίας, οἱ ὀφειλόμενοι εἰς τοὺς ἀνωτέρω λόγους, ἀποτελοῦν σοβαρὸν παράγοντα βελτίωσης τῆς θέσεως τῆς ἐργατικῆς τάξεως ἐν τῷ συνόλῳ. Τοῦτο ἐπιτυγχάνεται καὶ μὲ τὴν ἄμεσον αὐξήσιν τῆς συμμετοχῆς ταύτης εἰς τὸ ἐθνικὸν εἰσόδημα καὶ μὲ τὴν δημιουργίαν κινήτρων βελτιώσεως τῆς ποιότητος, ἰδίᾳ τῶν νέων πρὸς προώθησιν τῶν εἰς τὴν ἐπαγγελματικὴν, μισθολογικὴν καὶ κοινωνικὴν κλίμακα. Ἄλλᾳ ἡ τοιαύτη μεταβολὴ ὑποβοηθεῖ περαιτέρω, οἰκονομικῶς μὲν εἰς τὴν ἀνοδὸν τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος, κοινωνικῶς δὲ εἰς τὴν ἐκτόνωσιν τῶν ταξικῶν ἀντιθέσεων. Εἰς τὴν χώραν μας διαπιστοῦται ὅτι δὲν λειτουργεῖ εἰσέτι ἐπαρκῶς ὁ μηχανισμὸς αὐτός.

Τὸ πρόβλημα τῆς ἀποστάσεως τῆς ἀμοιβῆς ἐργασίας τῶν ἄρρένων ἐργατῶν ἐκ τῆς τοιαύτης τῶν θηλέων εἶναι ἐκ τῆς φύσεώς του δυσεπίλυτον. Εἰς τὰς πλείους τῶν περιπτώσεων δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐκτιμηθῇ ἐπαρκῶς τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἐργασίας. Ὑπάρχουν βареτα καὶ ἐπίπονοι ἐργασίαι αἱ ὁποῖαι δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐκτελεσθοῦν ὑπὸ τῶν γυναικῶν καὶ ὑπάρχουν ἐργασίαι αἱ ὁποῖαι προσδιάζουσιν περισσότερον εἰς τὴν φύσιν αὐτῶν. Θεωρητικῶς, τὸ θέμα τείνει εἰς τὴν ἀναγνώρισιν τῆς ἀρχῆς «ἴσαι ἀμοιβαὶ δι' ἴσην ἀπόδοσιν ἐργασίας». Πρακτικῶς, εἰς ἐλάχιστας μόνον περιπτώσεις εἶναι δυνατόν ἡ ἀκριβὴς μέτρησις τοῦ ἀποτελέσματος τῆς ἐργασίας, ἡ ὁποία, σημειωτέον, εἶναι καὶ πολυδάπανος. Ἀποτέλεσμα τῆς τοιαύτης ἀδυναμίας εἶναι ἡ διεθνὴς παρατηρουμένη ὑπεροχὴ τῆς ἀμοιβῆς τῶν ἄρρένων μισθῶν ἐναντι τῆς τοιαύτης τῶν θηλέων. Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν χώραν μας, τὰ στοιχεῖα διὰ τὰ ἔτη 1965, 1966 καὶ 1967 δίδονται εἰς τὸν πίνακα 8.

Ἐκ τῶν στοιχείων τοῦ πίνακος 8 προκύπτει ὅτι κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη, χάρις εἰς τὴν ἐπιτάχυνσιν τοῦ ρυθμοῦ αὐξήσεως τῆς ἀμοιβῆς ἐργασίας τῶν θηλέων μισθῶν, ἐπετεύχθη κατὰ μέσον ὅρον σημαντικὴ

Πίναξ 8. Ἀναλογία ὡριαίας ἀμοιβῆς ἐργασίας θηλέων καὶ ἀρρένων ἐργατῶν, κατὰ κλάδους βιομηχανίας-βιοτεχνίας. Ἀμοιβαὶ ἀρρένων ἐργατῶν ἴσαι πρὸς 100

Κλάδοι βιομηχανίας - βιοτεχνίας	1965	1966	1967	Ὑπεροχὴ ἢ ὑστέρησις 1967:65 (%)
20-39 Σύνολον κλάδων	61,8	62,4	67,5	+ 9,22
20 Διαιτροφῆς	60,7	64,5	65,4	+ 7,74
21 Ποτῶν	62,6	63,1	68,0	+ 8,62
22 Καπνοῦ	65,2	59,5	63,9	— 2,03
23 Ὑφαντικῶν εἰδῶν	66,9	64,9	66,8	— 0,15
24 Εἰδῶν ἐνδυμασίας-ὑπόδησεως	66,0	68,2	70,6	+ 5,53
25 Ξύλου-φελλοῦ	68,4	72,8	71,7	+ 4,81
26 Ἐπιπλῶν	73,6	79,2	72,3	— 1,80
27 Χάρτου	60,3	59,2	64,3	+ 6,63
28 Ἐκτυπώσεων-ἐκδόσεων	41,3	41,9	48,9	+18,40
29 Δέρματος	62,1	64,5	68,7	+10,63
30 Ἐλαστικῶν-πλαστικῶν εἰδῶν	65,4	65,1	65,0	— 0,61
31 Χημικῶν προϊόντων	59,2	63,3	63,2	+ 6,76
32 Παραγωγῶν πετρελαίου-ἀνθρακός	64,6	56,4	63,3	— 2,05
33 Προϊόντων ἐκ μὴ μεταλλικῶν ὀρυκτῶν	58,2	60,2	60,5	+ 3,95
34 Βασικῶν μεταλλουργικῶν	50,2	50,5	50,7	+ 1,00
35 Προϊόντων ἐκ μετάλλου	61,8	62,4	71,7	+16,00
36 Μηχανῶν καὶ συσκευῶν ἐκτὸς ηλεκτρικῶν	70,1	77,1	82,0	+16,98
87 Ἡλεκτρικῶν εἰδῶν	66,0	66,6	72,4	+ 9,69
38 Μεταφορικῶν μέσων	73,2	69,7	76,0	+ 3,82
39 Λοιπῶν εἰδῶν	57,6	57,5	62,4	+ 8,33

μεταβολὴ εἰς τὴν σχέσιν ἡμερομισθίων τῶν δύο φύλων. Ἡ βελτίωσις αὕτη τῆς σχετικῆς θέσεως πρέπει νὰ ἀναζητηθῇ εἰς ποικίλους παράγοντας, ἐκ τῶν ὁποίων μεγαλύτερας σημασίας εἶναι ἡ σταθερὰ ἀνοδος τῆς ἐλληνικῆς οἰκονομίας, ἡ εὐχέρεια μετακινήσεως εἰς τὰς χώρας τῆς δυτικῆς Εὐρώπης, ἡ βελτίωσις τῆς ποιότητος τῆς προσφερομένης ἐργασίας καὶ ἡ συνεχὴς ἐντονωτέρα ἀνάγκη προσελκύνσεως περισσότερων γυναικῶν εἰς τὴν παραγωγικὴν διαδικασίαν.

Τέλος, πρέπει νὰ παρατηρηθῇ ὅτι τὸσον τὰ διεθνῆ στοιχεῖα ὅσον καὶ τὰ παρατεθέντα διὰ τὴν βιομηχανίαν-βιοτεχνίαν τῆς χώρας μας παρουσιάζουσιν σοβαρὰν μεθοδολογικὴν ἀδυναμίαν, ὀφειλομένην εἰς τὴν κατάταξιν τῶν πληροφοριῶν. Ἡ σύγκρισις μέσων ὁρῶν ἀμοιβῆς ἐργασίας, καὶ δὴ κατὰ κλάδον οἰκονομικῆς δραστηριότητος, δὲν δύναται νὰ ἀπεικονίσῃ τὴν πραγματικὴν σχετικὴν θέσιν ἀμοιβῆς ἄρρένων καὶ θηλέων μισθῶν. Ἡ ἐμφανιζομένη ἀπόστασις μεταξὺ μέσων ὡρομισθίων ἄρρένων καὶ θηλέων περιέχει κατὰ πᾶσαν πιθανότητα σοβαρὸν σφάλμα, λόγῳ τοῦ σχηματισμοῦ τῶν ἀντιστοίχων μέσων διὰ τοῦ συγκερασμοῦ διαφόρων ἐπαγγελμάτων, βαθμῶν εἰδικεύσεως, προϋπηρεσίας, θέσεως εἰς τὴν ἱεραρχίαν, κτλ., ἥτοι στοιχείων ἀπολύτως ἀνομοιογενῶν. Εἰδικὴ ἐ-

ρευνα κατ' ἐπάγγελμα καὶ ἐνδεχομένως στρωματοποιήσεις ἐντὸς ἐκάστου ἐπαγγέλματος θὰ ἦτο ἀναγκαία διὰ τὴν ἀναζητήσιν τῆς ἀληθοῦς εἰκόνης εἰς τὴν σχέσιν ἀμοιβῆς ἐργασίας τῶν δύο φύλων.

συμπέρασμα

Ἡ ἔστω καὶ συνοπτικὴ ἀπεικόνισις τῆς ἐξελίξεως τῆς ἀμοιβῆς ἐργασίας εἰς τὴν μεταποίησιν καὶ τῆς παρατηρηθείσης διαθρῶσεώς της κατὰ τὴν περίοδον 1955-1969 δύναται νὰ ὀδηγήσῃ εἰς τὴν ἐξαγωγήν συμπερασμάτων ὡς πρὸς τὴν πολιτικὴν ἢ ὁποῖα ἠκολούθηθῃ εἰς τὸν τομέα αὐτόν, τὸν κρατήσαντα μηχανισμόν καθορισμοῦ τῶν μισθῶν καὶ ἡμερομισθίων καὶ τὰς ὑφισταμένας δυνατότητας διὰ τὸ μέλλον.

Ὡς πρὸς τὸ πρῶτον σημεῖον, τὴν πολιτικὴν ἀμοιβῆς ἐργασίας, ἐγένετο ἡδὴ λόγος ἀνωτέρω. Ἡ γενικωτέρα οἰκονομικὴ πολιτικὴ ἀνασυγκροτήσεως καὶ ἐπενδύσεων, ἡ ὁποία ἐπρυτάνευσε κατὰ τὴν πρώτην φάσιν τῶν ἐτῶν 1955-1961, δὲν διεμόρφωσε συγκεκριμένην ἐργατικὴν πολιτικὴν, ὥστε ἡ ἐνδιαφερομένη τάξις νὰ γνωρίζῃ ὅτι ἐναντι τῶν σημαντικῶν παραχωρήσεων τῆς κατὰ τὴν περίοδον αὐτὴν θὰ ὑπάρξουν εἰδικὰ ἀνταλλάγματα, οἰκονομικὰ καὶ κοινωνικὰ, μετὰ τὴν ἐπίτευξιν καθορισμένων οἰκονομικῶν στόχων. Εἰδικῶς δὲ εἰς τὰ θέματα ἀμοιβῆς ἐργασίας, ἡ ἔλλειψις προγραμματισμοῦ καταφαίνεται ἐκ τοῦ τρόπου κατὰ τὸν ὁποῖον καθορίζοντο τὰ ἐκάστοτε γενικὰ κατώτατα ὅρια καὶ ἐκ τῆς παραδοχῆς γενικῶς τῆς ἀπόψεως ὅτι τὰ κατὰ τὰς προσαρμογὰς τούτων υἱοθετούμενα ποσοστὰ προσαυξήσεως ἐξέφραζον τὴν ἐπίσημον ἄποψιν τοῦ κράτους ὡς πρὸς τὴν ἀκολουθουμένην κατεύθυνσιν εἰς τὸν τομέα αὐτόν. Ἄλλ' ὁ τρόπος αὐτὸς ἐκφράσεως πολιτικῆς μισθῶν καὶ ἡμερομισθίων ὠδήγησεν εἰς ἀπαραδέκτους καταστάσεις καὶ οὐσιαστικῶς εἰς ἰσοπέδωσιν τῆς ἀμοιβῆς ἐργασίας, στοιχεῖον τὸ ὁποῖον ὠδήγησεν εἰς τὴν ἀφαίρεσιν ἐκ τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς τῆς Χώρας τῶν κινήτρων ἐξειδικεύσεως καὶ ἀνόδου εἰς τὴν ἱεραρχίαν.

Ἀποτέλεσμα τῶν συνθηκῶν αὐτῶν ὑπῆρξεν ἡ ἔξυνσις τῶν σχέσεων μεταξὺ τῶν διαφόρων κοινωνικῶν ὁμάδων, ἡ ὁποία ἐξεδηλώθη ἐντόνος κατὰ τὴν περίοδον 1964-1967, ἐνῷ παραλλήλως ἡ ἔξοδος μεταναστῶν πρὸς τὴν δυτικὴν Εὐρώπην προσέλαβε μορφὴν φυγῆς. Ἡ ἔλλειψις οἰκονομικῆς καὶ κοινωνικῆς ἐρεῦνης, ἡ μὴ συγκέντρωσις ἐπαρκῶν στατιστικῶν πληροφοριῶν καὶ αἱ ἀδυναμίαι τῶν ἀρμοδίων ὑπηρεσιῶν εἰς τὴν δημοσίαν διοίκησιν ἀπέτελεσαν χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα δι' ὁλόκληρον σχεδὸν τὴν ἐπισκοπούμενην δεκαετησατία. Μόνον κατὰ τὸ 1968 συνεστῆθησαν διὰ πρώτην φοράν ὁμάδες ἐργασίας ὑπὸ τὴν Κεντρικὴν Ἐπιτροπὴν Προγραμματι-

σμοῦ διὰ τὴν ὑπόδειξιν μέτρων βελτιώσεως τοῦ μηχανισμοῦ πρὸς καθορισμὸν τῶν ἀμοιβῶν εἰς τὸν ἰδιωτικὸν τομέα καὶ διὰ τὴν μελέτην τῶν προβλημάτων ἀγορᾶς ἐργασίας. Ἄλλ' ἡ τοιαύτη ἐρευνα, ἀποτελοῦσα ἀπαρχὴν τοῦ ἐνδιαφέροντος τῆς Πολιτείας, ἀπαιτεῖ συνέχισιν καὶ συμπλήρωσιν, τελικῶς δὲ πλήρη ἐνταξιν εἰς τὸ εὐρύτερον πλαίσιον τῆς μελέτης καὶ τοῦ προγράμματος τῆς διὰ τὴν οἰκονομικὴν καὶ κοινωνικὴν ἀνάπτυξιν τῆς Χώρας.

Ὡς πρὸς τὸν μηχανισμόν καθορισμοῦ ἀμοιβῆς ἐργασίας πρέπει νὰ παρατηρηθῇ ὅτι τὸ ἰσχῦσαν βασικῶς ἀπὸ τοῦ 1955 θεσμικὸν πλαίσιον εἶναι δυνατόν νὰ θεωρηθῇ καὶ σύγχρονον καὶ ἐπαρκές. Τοῦτο στηρίζεται εἰς τὴν ἀρχὴν τῶν ἐλευθέρων διαπραγματεύσεων, παρέχει δὲ τὴν ἐξασφάλισιν τῆς ὑποχρηστικῆς διαιτησίας, εἰς τὴν ὁποίαν μετέχει ὡς τρίτος ἐνδιαφερόμενος τὸ Κράτος, καὶ τὴν δυνατότητα προσφυγῆς εἰς τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας. Οὕτω, θεωρητικῶς, ἡ ἐπίλυσις τῶν συλλογικῶν ἐργατικῶν διαφορῶν καὶ ἡ ἐκτόνωσις τῶν ἀντιθέσεων καθίσταται ἐφικτή. Ἐν τούτοις, δὲν ἐλειτοῦργησεν ἱκανοποιητικῶς ὁ θεσμός ἐνεκα δύο κυρίως λόγων: τῆς προαναφερθείσης ἑλλείψεως συγκεκριμένης κρατικῆς πολιτικῆς, ἡ ὁποία παρημποδίζει τὴν λειτουργίαν τοῦ μηχανισμοῦ διαιτησίας ἐξ αἰτίας τῆς ἐπικρατοῦσης εἰς τὸν χώρον αὐτὸν ἀσφαλείας, ὅπως ἐπίσης καὶ τῆς μὴ ὑπάρξεως καταλλήλου διοικητικοῦ μηχανισμοῦ: (α) μελετών, πρὸς ἐπεξεργασίαν τῶν προβλημάτων ἀπὸ οἰκονομικῆς καὶ κοινωνικῆς πλευρᾶς, (β) οὐσιαστικῆς διαμεσολαβήσεως καὶ (γ) γραμματείας τῶν διαιτητικῶν δικαστηρίων.

Αἱ ἑλλείψεις αὐταί, καθαρῶς ὀργανωτικαί, εἶχον ὡς ἀποτέλεσμα τὴν ἀπαραδέκτον ἐπιβράδυνσιν εἰς τὴν ἐπίλυσιν τῶν συλλογικῶν διαφορῶν, ἐπὶ βλάβῃ τῆς ἀρχῆς τῆς κοινωνικῆς εἰρήνης καὶ τῶν συμφερόντων τῶν ἐν διενέξει ὁμάδων, ἰδίᾳ δὲ τῶν ἐργαζομένων. Ἡ μεθόδευσις τῶν ὀργανωτικῶν αὐτῶν προβλημάτων, δυναμένη νὰ ἐπιτευχθῇ εὐκόλως καὶ ἄνευ σημαντικῶν δαπανῶν, πρέπει νὰ ἐπισυνεσθῇ, καθ' ὅσον ἡ μελλοντικὴ ἀνοδικὴ πορεία τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομίας θὰ καταστήσῃ ἐντονωτέραν τὴν ἀνάγκην λειτουργίας τοῦ μηχανισμοῦ τάξεως καὶ ἀποδοτικῶς.

Ἦδη ἡ ὑπαρξίς ἐπιστημονῶν ἐντεταγμένων εἰς τὴν δημοσίαν διοίκησιν καὶ ἀσχολουμένων εἰδικῶς μετὰ κοινωνικὰ θέματα παρέχει τὴν δυνατότητα πληρεστέρας μελέτης τοῦ ὅλου πλέγματος, θὰ συμβάλῃ δὲ σημαντικῶς εἰς τὴν πορείαν τῆς Χώρας ἡ προσπάθεια ἀποκρυσταλλώσεως συγκεκριμένων κατευθύνσεων εἰς τὰ προβλήματα τὰ ἀφορῶντα εἰς τὴν ἐργατικὴν τάξιν, ἡ ὁποία, χάρις εἰς τοὺς ἐπιτυγχανομένους ρυθμοὺς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως, θὰ ἀποτελέσῃ τὸν κεντρικὸν κοινωνικὸν κορμὸν τοῦ ἔθνους.